

Náměty pro pozorování studenta učitelství - praktikanta na asistentské pedagogické praxi v 1. a 2. ročníku:

1. Pozorujte chování třídy, ve které máte praktikovat. Sledujte např.:

Vstávají žáci na počátku hodiny?

ANO - NE

Mají pevný zasedací pořádek?

Pracují ve skupinách?

Pomáhají jeden druhému?

Snaží se napovídat?

Hlásí se zdvižením ruky?

Oslovují kdykoli učitele?

Jsou zticha, začne-li učitel mluvit?

Přestanou se svou činností, když začne mluvit učitel?

Pohybují se volně po třídě?

Odcházejí ze třídy?

Dělají si vlastní poznámky?

Opisují z tabule?

Mají v pořádku vlastní sešity, pera, tužky a gummy ap.?

Mohou si pomůcky půjčovat?

Jakých podněcujících a potlačujících prostředků učitel používá?

Podle uvedených hledisek zhodnoťte a srovnajte chování žáků u různých učitelů. Co byste jim doporučili? (Převzato od Horáka, 1992, s. 61).

I když jde o tradiční přístup, stále platí jistá pravidla komunikace ve třídě.

2. Udělejte si zvukový záznam nebo videozáznam výkladové (či jiné specifické) části hodiny, kterou sami povedete (příp. poříd'te záznam této části hodiny u cvičného učitele - s jeho vědomím!) a rozeberte z hlediska:

- logičnosti výkladu
- přiměřenosti pro žáky
- plynulosti
- úrovně řečového projevu (výraznost, srozumitelnost, spisovnost, používání parazitních slov, cizích slov, obrátů, kterým by žáci nemuseli rozumět ap.)
- splnění cíle, který jste si stanovili?

Jste spokojeni s výsledkem? Proč?

Jaký byl váš pocit při sledování záznamu vlastního výstupu? Co vám tato činnost přinesla?

Příloha č. 2:

Hlediska pro rozbor a hodnocení vyučovací hodiny (vyučovacího pokusu)

Každý učitel má jistě svou představu o tom, co je na profesionálním výkonu učitele podstatné a podle toho povede rozbor a bude provádět hodnocení studenta. Dovolujeme si však přesto doporučit cvičným učitelům schéma pro hodnocení, jaké mají studenti k dispozici ve studijních materiálech (Švec a kol., 1996, s. 15-18).

Protokol pozorování zaměřeného na průběh a fáze vyučovacího procesu:

Předmět:

Ročník - třída (příp. jméno vyučujícího):

Téma:

Datum hospitace:

1. Přípravná fáze vyučovací hodiny (plánovaný průběh hodiny) - sledovat:

- jak byl stanoven výukový cíl (doslovná formulace v přípravě)
- jaký typ cíle učitel (dále též student učitelství) zvolil a proč
- vymezení učiva, základní učivo
- zvolené vyučovací metody a formy a základní metodický postup ve vztahu k obsahu a cíli

➤ Realizační fáze (průběh hodiny, tj. motivace, expozice, fixace) - sledovat:

- připravil učitel žáky vhodně psychicky na učení (motivace)
- jak sdělil učitel žákům cíl vyučovací hodiny (doslovně)
- jak využíval cíle k řízení učebních činností žáků
- jak učitel sděloval nové učivo (použité metody a formy)
- jak odlišil základní, rozšiřující, příp. prohlubující a doplňkové učivo
- jaké byly jeho typické otázky
- jak navozoval samostatnou aktivitu žáků, v jaké kvalitě a rozsahu
- zda zapojoval do činnosti všechny děti
- jaké typy učebních úloh žákům předkládal, jaká byla jejich poznávací náročnost a variabilita
- jaká byla převládající činnost učitele
- jaká byla převládající činnost žáků

- jak byla využívána učebnice, příp. jiné texty nebo materiály, pomůcky - výzvy k práci s učebnicí (doslovně), organizace práce s učebními pomůckami
- domácí úkol - zda byl zadán v souladu s výukovým cílem a učivem

3. Kontrolně hodnotící fáze - sledovat:

- jak byly zaměřeny otázky učitele při zkoušení a opakování - na pamětní zvládnutí učiva, na pochopení vztahů a souvislostí, na aplikaci poznatků
- zda mělo zkoušení charakter vytváření zpětné vazby (pro učitele i pro žáky) s ucelenou myšlenkovou strukturou, nebo mělo roztříštěný, epizodický charakter
- zda mělo zkoušení a opakování jasný cíl, propojený s cílem hodiny
- zda hodnocení výkonů bylo objektivní, spravedlivé, učitelem zdůvodněné
- jak reagoval učitel na chybu žáka, zda jí dokázal didakticky využít
- jaká byla atmosféra při zkoušení (stres, napětí, "osudovost" výsledku, nebo pohoda, uvolnění, podpora), orientace učitele na znalosti, nebo naopak na chybu (zkoušel, co žáci vědí - nebo co nevědí, se snahou "nachytat" při neznalosti)
- jak zhodnotil učitel výsledky učební práce v hodině z hlediska výukového cíle
- nakolik učitel využil výchovných pobídek učiva a činností
- zda zapojil do hodnocení i děti a nakolik je vedl k sebehodnocení, atd.
- **Byly splněny výukové cíle?**

4. Celkový dojem z vyučovací hodiny

- jaká byla celková atmosféra hodiny (kladně podněcující, či ne)
- jak se podařilo učiteli žáky zaujmout
- jaká byla celková aktivita žáků v hodině a jak ji učitel navozoval a využíval
- diferencoval učitel požadavky na žáky s ohledem na jejich možnosti a zvláštnosti (individualizace) atd.

V systému přípravy budoucích učitelů je zařazena hospitační (náslechová) činnost jako velmi důležitý zdroj jejich pedagogických - byť latentních - zkušeností. Stejně důležitá je supervize cvičného učitele u praktikujícího studenta, při níž je hospitační činnost stěžejním prostředkem. Je jisté, že při ní nelze zůstat jen na úrovni konstatování viděného, ale je nutné zaměřit se na zjišťování příčin, vztahů a souvislostí sledované pedagogické aktivity.

